

NAPOLEON I EGYPTEN

HITLERS och Mussolinis illgärningar har påverkat historieskrivningen om äldre tyranner, såsom de båda Napoleonerna. Föreställningen om det romantiska geniet, ödet man, har blivit mindre gångbar i litteraturen, medan bilden av förbrytaren och skurken har fått förnyad aktualitet. Pieter Geyls strax efter andra världskriget utkomna historiografiska arbete "Napoleon, for and against" har sannolikt bidragit till denna tendens att framhäva gemenskapen hos revolutionära diktatorer på instansernas, "verkets", bekostnad. Det moraliska bedömandet har änyo kommit till heders, och det är inte längre lika fint och förnämt som för femtio år sedan att med analysens kyla betrakta brott och lidanden.

Den engelske publicisten J Christopher Herold har i ett av sakkunskapen väl vitsordat arbete behandlat *Bonaparte in Egypt* (Hamish Hamilton, 63 shilling). Till belysningen av de gamla problemen om varför den unge general Bonaparte sändes att erövra Egypten på sommaren 1798, varför han med glädje mottog uppdraget, vilka förhoppningar han hade om resultatet, varför han övergav sin decimerade armé och på hösten 1799 reste tillbaka till Frankrike (för att efter några veckor bli diktator) har Herold knappast några bidrag att lämna. Både direktoriet och Napoleon var så inställda på att presentera sina avsikter och planer i agitatoriskt lämplig form att de offentliga deklarationerna och till och med de privata yttrandena måste ses med stor misstro. Som ung man, likaväl som på St Helena, pratade dessutom Napoleon lösligt och inkonsekvent, med självglorifieringen som riktmärke, men utan vilja eller förmåga att ge en sammanhängande fantasi om sina syften. De förtroenden han gav Bourrienne i Egypten är lika överspända och virriga som monologerna på slädfärden från Moskva 1812 med Caulaincourt som åhörare.

Klart besked får man däremot om det egyptiska fälttågets realiteter: De segrar som de disciplinerade franska soldaterna med lätthet vann över memelucker, bönder och beduiner — liksom Kitchener över dervischerna hundra år senare. Truppernas umbäranden och olyckor, till stor del beroende på ett nästan otroligt slarv i fråga om försörjningen med mat, dryck och medicin. Plund-

Napoleon förävar en sbejk en sjd i de franska färgerna.

ring, mord, våldtäkt som nöjen, bedrägeri och utpressning som medel för politiken. Eländet kulminerade vid infallet i Syrien och det misslyckade försöket att med storm erövra Akka. Då Napoleon i Jaffa lät skjuta ned tusentals turkiska fångar var detta blott det mest markanta utslaget av en okänslighet som kom honom att behandla människor, även sina egna soldater, som förbrukningsvaror. — Bilden är sannerligen en annan än den man får i den armen åtföljande tecknaren Vivant Denons för ett år sedan på svens-

ka utgivna bok "Med Napoleon i Egypten".

Då fiaskot var uppenbart för Napoleon i hemlighet från sin armé och lyckades trots det engelska våldet på Medelhavet nå Frankrike. Hans segerbulletiner och han själv hade tillräckligt försprång framför sanningen för att möjliggöra den 18 Brumaire och diktaturens upprättande. Ett halvt år senare räddades han vid Marengo av den från Egypten nyss återkomne general Desaix, som stupade i slaget. Därmed öppnades vägen till kejsardömet och triumferna under tio år.

HERBERT TINGSTEN